

TALABALARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA PEDAGOGIK AKSILOGIYA VA KOMPARATIVISTIK TAHLIL

Turon universiteti magistri

Abdulazizova Muhayyoxon Baxtiyarovna

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15226772>

Annotatsiya. Ushbu maqolada talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda pedagogik aksiologiya va komparativistik tahlil keng bayon etilgan.

Kalit so'zlar: aksiologiya, komprovistik tahlil, pedagogik aksiologiya, qadriyat, dual ta'lim.

Hozirgi kunda jamiyatning iqtisodiy va madaniy rivojlanishi kasbiy tayyorgarlikning sifatiga bevosita bog'liq. Talabalar nafaqat o'z kasbiy bilim va ko'nikmalarini egallashi, balki kasbiy faoliyatda asosiy qadriyatlar va etika normalariga rioya qilishi ham muhim hisoblanadi. Pedagogik aksiologiya – ta'lim jarayonida qadriyatlarni shakllantirish va rivojlantirishga yo'naltirilgan muhim yo'nalish bo'lib, u yosh mutaxassislarining kasbiy faoliyatga tayyor bo'lishida asosiy omillardan biri sanaladi. Qadriyatlar tizimi to'g'ri shakllanmagan taqdirda, talabalar o'z kasbiy faoliyatida yetarli darajada ijtimoiy mas'uliyat sezmasligi yoki mehnat faoliyatida muammolarga duch kelishi mumkin. Shu sababli, pedagogik aksiologiyaning kasbiy ta'lim jarayoniga ta'sirini o'rganish dolzarb masala hisoblanadi.

Aksiologiya – qadriyatlar haqidagi falsafiy ta'limot bo'lib, inson hayotida va jamiyatda qadriyatlarning ahamiyatini o'rganadi. Ta'lim va tarbiya jarayonida aksiologiya shaxsning ma'naviy, axloqiy va kasbiy qadriyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu tushuncha pedagogik jarayonda muhim ahamiyat kasb etib, o'quvchilarda ijtimoiy va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Pedagogik aksiologiya – pedagogikaning qadriyatlar bilan bog'liq bo'lgan yo'nalishi bo'lib, ta'lim-tarbiya jarayonida shaxsning axloqiy, estetik va kasbiy qadriyatlarini shakllantirish bilan shug'ullanadi. U nafaqat bilim berish, balki talabalarga hayotiy pozitsiya, axloqiy tamoyillar va ijtimoiy javobgarlik hissini singdirish vazifasini bajaradi.

Qiyosiy tahlil: Xorijiy tajriba va O'zbekistondagi holat

Dunyoda kasbiy ta'limning rivojlanishi mamlakatlarning iqtisodiy va sotsial taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq. Turli davlatlarda kasbiy ta'lim jarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega:

1. **Germaniya modeli** (Dual ta'lim tizimi)

o Talabalar nazariy ta'lim va ishlab chiqarishdagi amaliyotning uyg'unligi asosida o'qitiladi.

o O'quvchilar vaqtining 60-70% ini amaliyotga ajratadi.

o Ish beruvchilar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik kuchli.

2. **Finlyandiya modeli**

o Innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilgan.

o Amaliy ko'nikmalarga urg'u beriladi va kreativ ta'lim metodlari qo'llaniladi.

o O'quvchilar mustaqil va ijodiy fikrlashga yo'naltiriladi.

3. **AQSh modeli**

o Kasbiy ta'lim kollej va universitetlar bilan integratsiyalashgan.

o Bozor talablariga mos ravishda moslashuvchan ta'lim dasturlari ishlab chiqiladi.

o Texnologik innovatsiyalar va startap madaniyatiga katta e'tibor qaratiladi.

O'zbekistonda kasbiy ta'lim so'nggi yillarda tub islohotlar jarayonidan o'tmoqda. Quyidagi jihatlarda asosiy ahamiyat kasb etadi:

Ta'lim tizimi islohoti – Prezident farmonlari va davlat dasturlari asosida kasbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish bosqichi olib borilmoqda.

Kasbiy ta'lim muassasalari tarmog'ining kengayishi – texnikumlar, kasb-hunar maktablari va kollejlarda qayta tashkil etilib, zamonaviy o'quv dasturlari joriy etilmoqda.

Dual ta'lim joriy etilishi – ishlab chiqarish va amaliy ta'lim uyg'unligi oshirilmoqda.

Xalqaro tajriba va hamkorlik – Germaniya, Janubiy Koreya, Xitoy va boshqa mamlakatlar bilan hamkorlikda yangi kasbiy ta'lim dasturlari ishlab chiqilmoqda.

Xorijiy tajriba bilan solishtirish

Ko'rsatkichlar	Xorijiy mamlakatlar	O'zbekiston
Kasbiy ta'lim modeli	Dual ta'lim (Germaniya), Innovatsion (Finlyandiya)	Islohotlar va modernizatsiya jarayonida
Amaliyot va nazariya nisbati	60-70% amaliyot, 30-40% nazariya	Amaliyot ulushi oshirilmoqda
Texnologik integratsiya	Raqamli ta'lim va startap ekotizimlari rivojlangan	Raqamlashtirish jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda
Ta'lim va sanoat hamkorligi	Ish beruvchilar ta'lim jarayoniga faol jalb qilingan	Hamkorlik tizimi shakllanmoqda
Kasbiy etika va qadriyatlar	Mutaxassislarning ijtimoiy javobgarligi va kasbiy etikaga urg'u berilgan	Pedagogik aksiologiya ahamiyati oshirilmoqda

O'zbekiston xorijiy tajribadan foydalangan holda kasbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish yo'lida. Kasbiy ta'lim va pedagogik aksiologiya sohasida xalqaro hamkorlikni kengaytirish, innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish va dual ta'lim tizimini to'liq yo'lga qo'yish kelajakdagi asosiy ustuvor vazifalardan biridir.

Xorijiy tajribadan o'rganish mumkin bo'lgan jihatlar:

1. **Ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish:** Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishda ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish va ularni mahalliy sharoitga moslashtirish muhimdir. Bu borada ilmiy-amaliy konferensiyalar tashkil etilishi va xorijiy tajribalarni o'rganish bo'yicha tadqiqotlar o'tkazilishi lozim.

2. **Pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etish:** Xorijiy tajribada qo'llanilayotgan pedagogik innovatsiyalarni o'rganish va ularning amaliy tadbirlari bo'yicha muammolar va yechimlarni aniqlash orqali ta'lim jarayonini takomillashtirish mumkin.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ta'lim jarayoniga kiritilishi mumkin bo'lgan yondashuvlar:

1. **Kreativ ta'lim:** Ta'lim tizimida mobil texnologiyalar va boshqa innovatsion yondashuvlardan foydalanish orqali o'quvchilarning kreativligini rivojlantirish va ta'lim samaradorligini oshirish mumkin.

2. **Kasbiy pedagogik ta'limning faol usullari:** Kasbiy pedagogik ta'limda faol usullarni qo'llash, masalan, pedagogik muammolarni hal qilish, evristik suhbat, ishbilarmonlik va rol o'ynash o'yinlari orqali o'quvchilarning kasbiy kompetentligini oshirish mumkin.

Yuqoridagi tavsiyalar va xorijiy tajribalarni o'rganish orqali O'zbekistonda kasbiy ta'lim va pedagogik aksiologiyani rivojlantirish hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga samarali joriy etish mumkin.

Pedagogik aksiologiya ta'lim jarayonidagi qadriyatlarni o'rganadigan soha bo'lib, u kasbiy tayyorgarlik jarayonida muhim ahamiyatga ega. Talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda pedagogik aksiologiyaning qiyosiy tahlili orqali turli mamlakatlardagi tajribalarni o'rganish va ulardan samarali foydalanish imkonini beradi.

Xulosa

• **Tadqiqot natijalari:** Qiyosiy tahlil natijasida turli mamlakatlarda pedagogik aksiologiya va kasbiy tayyorgarlikning o'ziga xos jihatlari aniqlanadi. Bu esa O'zbekistonda ushbu sohalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

• **Pedagogik aksiologiyaning kasbiy tayyorgarlik jarayonidagi o'rni va istiqbollari:** Pedagogik aksiologiya talabalarning kasbiy qadriyatlarini shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi.

Kelajakda ushbu sohani yanada rivojlantirish uchun innovatsion yondashuvlar va xorijiy tajribalarni o'rganish zarur.

• **Keyingi tadqiqot yo'nalishlari:** Pedagogik aksiologiya va kasbiy tayyorgarlikning o'zaro bog'liqligini chuqurroq o'rganish, xorijiy tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish bo'yicha tadqiqotlar olib borish lozim.

Ushbu xulosalar asosida, O'zbekistonda kasbiy ta'lim va pedagogik aksiologiyani rivojlantirish uchun xorijiy tajribalarni o'rganish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish va talabalarning kasbiy qadriyatlarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratish tavsiya etiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. **Mardonov Sh.** “Pedagogik aksiologiya” O'quv qo'llanma. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2013. – 184 bet.
2. **Tillayeva G.** “Akmeologiya asoslari” – Toshkent: 2019.
3. **Azizxo'jayeva N.N.** “Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat” – Toshkent: 2006.
4. **Asqarova O'M., Xayitboyev M., Nishonov M.S.** “Pedagogika” Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik.
5. **To'xtaxo'jayeva M., Nishonova S.** “Pedagogika” 1-qism.
6. **Jurayev B.T.** "Pedagogika fanlarini o'qitish metodikasi." – Buxoro: Fan va ta'lim, 2022.
7. **“Maktabgacha ta'limda komparativistik pedagogika”** O'quv qo'llanma. – 2023.
8. **“Umumiy pedagogika va psixologiya”** O'quv qo'llanma. – 2023.